

University of Groningen

Dilemmas in child protection

Bartelink, Cora

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2018

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Bartelink, C. (2018). *Dilemmas in child protection: Methods and decision-maker factors influencing decision-making in child maltreatment cases*. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Samenvatting

Het doel van dit proefschrift is inzicht te krijgen in factoren die de besluitvorming van professionals in de jeugdzorg en jeugdbescherming beïnvloeden en mogelijk verbeteren in zaken waar (een vermoeden van) kindermishandeling speelt. Daarbij is onderzoek gedaan naar: 1) de effecten van gestructureerde besluitvorming op de systematiek, transparantie en interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van oordelen en beslissingen; 2) de effecten van een risicotaxatie-instrument op de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid en predictieve validiteit van risico-inschattingen; 3) de invloed van het redeneren van beslissers op beslissingen over de inzet van interventies naast de invloed van risico-inschattingen, attitude en werkervaring van de beslisser.

Kindermishandeling is een ernstig probleem dat langdurige gevolgen heeft voor de kinderen die ermee te maken krijgen. Dat vraagt om tijdige onderkenning en een effectieve aanpak, wat niet eenvoudig is voor professionals. Eerder onderzoek heeft herhaaldelijk laten zien dat professionals van mening verschillen over oordelen en beslissingen in kindermishandelingszaken en moeite hebben om de problematiek goed te beoordelen en besluiten over passende hulp te nemen.

Literatuuroverzicht

Hoofdstuk 2a bevat een literatuurreview van onderzoek gericht op methoden die het besluitvormingsproces ondersteunen en optimaliseren. Daarin blijkt dat er nog weinig effectstudies zijn gedaan naar methoden voor besluitvorming. Vier verschillende typen methoden komen uit de review naar voren: 1) methoden voor gestructureerde besluitvorming; 2) risicotaxatie-instrumenten; 3) methoden voor gedeelde besluitvorming met ouders en kinderen; 4) methoden voor besluitvorming binnen het netwerk van gezinnen (familienetwerkberaden). Het overzicht laat zien dat gestructureerde besluitvorming bijdraagt aan een kindgerichte en integrale assessment waarin professionals ook oog hebben voor gezins- en omgevingsfactoren. Toepassing van risicotaxatie-instrumenten blijkt slechts in beperkte mate tot valide inschattingen van de kans op het ontstaan of een herhaling van kindermishandeling te leiden. Gedeelde besluitvorming kan mogelijk de participatie van ouders en kinderen en de kwaliteit van beslissingen verbeteren door hun voorkeuren mee te wegen; hiervoor is echter in de jeugdzorg nog weinig bewijs voor handen. Ten slotte laat de review zien dat familienetwerkberaden weliswaar tot meer participatie van ouders en kinderen in de besluitvorming leiden, maar dat de veiligheid van kinderen er niet goed mee gewaarborgd is.

Van der Put, Assink en Stams (2016) hebben in *Child Abuse and Neglect* gereageerd op onze review, waarin zij met name de conclusies over de waarde van risicotaxatie-instrumenten ter discussie stellen. Hoofdstuk 2b presenteert onze, eveneens gepubliceerde reactie op deze ingezonden brief.

Effecten van gestructureerde besluitvorming

Vervolgens is de gestructureerde besluitvormingsmethode ORBA onderzocht. ORBA¹³ beoogt de besluitvorming te structureren en expliciteren door een aantal stappen in het besluitvormingsproces te onderscheiden en per stap te beschrijven welke informatie AMK-werkers nodig hebben om tot een oordeel en besluit te komen.

¹³ ORBA staat voor Onderzoek, Risicotaxatie en Besluitvorming AMK's.

Hoofdstuk 3 presenteert de effecten van de gestructureerde besluitvormingsmethode ORBA op de transparantie en systematiek van beslissingen genomen bij de (voormalige) Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK). Centrale vraag van deze studie is in welke mate AMK-dossiers relevante informatie, processtappen en onderbouwingen van beslissingen bevatten. Deze studie vergelijkt 60 AMK-dossiers uit de periode voorafgaand aan de invoering van ORBA (in 2006) met 100 AMK-dossiers uit de periode na de invoering van ORBA (in 2010). We constateren dat de dossiers na implementatie van ORBA meer relevante informatie en processtappen bevatten dan voorafgaand aan de implementatie. Echter, de onderbouwing van oordelen en beslissingen ontbreekt nog steeds vaak.

Hoofdstuk 4 presenteert de effecten van ORBA op de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van oordelen en beslissingen van professionals bij de AMK's. Deze studie gaat in op de vraag in hoeverre de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid met ORBA verbetert. Veertig ORBA-getrainde AMK-werkers en veertig ongetrainde AMK-werkers kregen vignetten voorgelegd met de vraag om een beoordeling van de situatie te maken en een besluit te nemen (namelijk een besluit om de zaak aan te nemen als melding voor verder onderzoek en een besluit over de verdere aanpak na het AMK-onderzoek). Met intraclass-correlatie coëfficiënten werd de mate van overeenstemming onderzocht. Zowel ORBA-getrainde als ongetrainde AMK-werkers blijken weinig overeen te stemmen in hun oordelen en beslissingen. De oordelen en beslissingen van ORBA-getrainde professionals stemmen niet vaker overeen dan die van ongetrainde professionals. We concluderen dat ORBA niet overtuigend tot meer uniforme besluitvorming leidt.

Effecten van een risicotaxatie-instrument

Het risicotaxatie-instrument dat we onderzocht hebben is de LIRIK. De LIRIK¹⁴ beoogt jeugdzorgwerkers en jeugdbeschermers te ondersteunen bij het geven van veiligheids- en risicotaxaties door relevante signalen en risico- en beschermende factoren van kindermishandeling op een gestructureerde wijze te evalueren. Van origine is de LIRIK ontwikkeld voor de Bureaus Jeugdzorg en AMK's, maar inmiddels wordt het instrument in een toenemend aantal andere instellingen gebruikt, zoals organisaties voor jeugd- en opvoedhulp, wijkteams en de jeugdgezondheidszorg.

Hoofdstuk 5 laat de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid en predictieve validiteit van de LIRIK zien ten opzichte van ongestructureerde veiligheids- en risico-inschattingen. Voor de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is een vignetstudie uitgevoerd, voor de predictieve validiteit een prospectief onderzoek. In beide onderzoeken zijn professionals die de LIRIK gebruiken vergeleken met professionals die geen instrument gebruiken. In de vignetstudie hebben professionals met de LIRIK ($n=36$) en professionals zonder de LIRIK ($n=43$) 12 vignetten beoordeeld en veiligheids- en risico-inschattingen gemaakt. De resultaten laten zien dat de overeenstemming hierover laag is, dat de verschillen tussen de groepen klein zijn en dat er binnen de LIRIK-groep niet vaker overeenstemming bestaat over de veiligheids- en risico-inschattingen.

In het prospectieve onderzoek zijn de veiligheids- en risico-inschattingen van professionals met en zonder LIRIK vergeleken met uitkomsten in de cliëntdossiers na zes maanden. Daarbij zijn in totaal 370 dossiers geanalyseerd, 278 met LIRIK en 92 zonder, op de aanwezigheid van indicaties voor daadwerkelijke onveiligheid. De predictieve validiteit van veiligheids- en risico-inschattingen is

¹⁴ LIRIK staat voor Licht Instrument Risicotaxatie Kindveiligheid.

in beide groepen laag tot matig. In geen van beide groepen neemt het aantal onveilige uitkomsten toe naarmate de onveiligheid of risico's tevoren hoger werden ingeschat. We concluderen dat veiligheids- en risico-inschattingen gemaakt met de LIRIK niet betrouwbaarder en niet meer valide zijn dan inschattingen zonder het gebruik van dit instrument.

Invloed van redeneren op interventiebeslissingen

De beperkte effecten van ORBA en de LIRIK leidde tot de vraag welke andere factoren mogelijk een rol spelen in de besluitvorming. Daarbij is de focus gelegd op kenmerken van de beslisser. Hoofdstuk 6 presenteert een studie naar de onderbouwing die (aspirant-) professionals geven voor hun keuze een kind al dan niet uit huis te plaatsen in een geval van vermoedelijke kindermishandeling. Deze studie gaat meer de diepte in om beter te begrijpen welke factoren bij de beslisser invloed hebben op het besluitvormingsproces, in het bijzonder het redeneerproces en de attitudes ten aanzien van uithuisplaatsing van de beslisser. We veronderstellen dat de onderbouwing die beslissers geven voor de gemaakte interventiekeuze de link vormt tussen enerzijds persoonlijke kenmerken van de beslisser en anderzijds zijn of haar beoordeling van en beslissing over de situatie. Hoofdvraag van deze studie is in welke mate en hoe argumenten de beslissing tot uithuisplaatsing beïnvloeden, naast de assessment van de situatie, de attitude ten aanzien van de uithuisplaatsing en de werkervaring van de beslisser. Professionals (n=214) en (HBO/WO) studenten (n=381) beoordeelden een vignet, namen een beslissing of het kind uithuisgeplaatst moest worden en gaven een onderbouwing voor hun besluit. Daarna vulden zij een vragenlijst in over hun attitude ten aanzien van uithuisplaatsing. Professionals en studenten noemen een groot aantal verschillende argumenten voor hun beslissing. Attituden en diverse argumenten zijn sterke voorspellers van de plaatsingsbeslissing, terwijl werkervaring niet aantoonbaar invloed op het besluit heeft. Het lijkt erop dat (aspirant-) professionals enige 'bias' laten zien in hun besluit - dit gezien de invloed van persoonlijke attitudes en uiteenlopende argumentatiepatronen bij professionals en studenten die wel en niet adviseren tot uithuisplaatsing van het kind. Professionals en studenten die adviseerden tot uithuisplaatsing staan vaak positiever tegenover uithuisplaatsing en benadrukten in hun argumentatie ook sterker de aard en ernst van de problematiek dan professionals en studenten die adviseerden dat het kind thuis kan blijven wonen.

Conclusie en discussie

Hoofdstuk 7 bevat de algemene conclusie van en discussie over de resultaten van dit proefschrift. We constateren dat de effecten van de gestructureerde besluitvormingswerkwijze ORBA en het risicotaxatie-instrument LIRIK beperkt zijn. Hoewel ze professionals helpen om meer relevante casus factoren in ogenschouw te nemen, neemt de interbeoordelaarsovereenstemming over en validiteit van oordelen in kindermishandelingszaken bij toepassing niet toe. Daarnaast constateren we dat het redeneren en de attitudes van professionals de besluitvorming substantieel lijken te beïnvloeden. Dit levert een potentiële verklaring voor de beperkte effecten die we vonden bij gebruik van ORBA en LIRIK. We geven aan hoe de besluitvorming mogelijk verder verbeterd kan worden door zogenaamd 'kritisch denken' (*critical thinking*, hetgeen o.a. inhoudt: hypothese toetsend werken, bedenken van alternatieve verklaringen, geven van tegenargumenten voor het genomen besluit en genereren van voor- en tegenargumenten voor alternatieve beslissingen), gestructureerde teambesluitvorming en gedeelde besluitvorming met ouders en kinderen.